

MIESIĘCZNIK ŚWIATOWEGO ZWIĄZKU ŻOŁNIERZY ARMII KRAJOWEJ

BIULETYN

informacyjny

październik 2017

Rok XXVII Nr 10 (330)

ISSN 1233-8567

NIEPODLEGŁA
RZECZPOSPOLITA
KAMPINOSKA

1944

NA OBRZEŻACH WARSZAWY

Rejon V „Gątyń” Obwodu VII „Obroża”

Witold Rawski

Rejon V „Gątyń” wchodził w skład Obwodu VII „Obroża”, jednostki terytorialnej Okręgu Warszawskiego Armii Krajowej, obejmującej teren powiatu warszawskiego. Do tego Rejonu należały tereny na południe od lewobrzeżnej Warszawy: Wilanów, Natolin, Piaseczno, Słomczyn, Skolimów, Konstancin, Chylice, Nowa i Stara Iwiczna, Dąbrówka, Pyry oraz tereny Lasu Kabackiego i Lasów Chojnowskich.

W okresie okupacji dowódcy Rejonu V zmieniali się kilkakrotnie. Kolejno funkcję tę sprawowali: **por. Tadeusz Perdziński** „Tarnawa” „Tomir” (od początków grudnia 1940 r.); **por. rez. Jan Wojciechowski** „Józef”, „Nikodem”, „Kujawiak”; **por. Wincenty Wyrzykowski** „Czarny”; **por. Marian Bródka-Kęsicki** „Grzegorz”, **kpt. rez. Antoni Dorożyński** „Michał” i ponownie „Grzegorz” (od 2 sierpnia 1944 r.).

Praca organizacyjna w Rejonie V stopniowo przynosiła wyniki. Na stanie ewidencyjnym rejonu było odpowiednio: 31 października 1943 r. – 663 żołnierzy,

31 grudnia 1943 r. – 665 żołnierzy, 5 marca 1944 r. – 734 żołnierzy, 6 lipca 1944 r. – 860 żołnierzy.

Warto zaznaczyć, że tereny podwarszawskie miały problemy z kadrą oficerską i podoficerską. Była ona przez wyższe dowództwa zabierana do Warszawy. Podobny problem występował z naborem ludzi do plutonów w Rejonach. Duża część mieszkańców tych terenów pracowała w stolicy i tam też należała do konspiracji, stąd nie miała kontaktu z miejscowymi komórkami organizacyjnymi. Mimo to, przy dużym wysiłku, udało się zorganizować oddziały liniowe Rejonu V. Na dzień 31 lipca 1944 r. został tu zorganizowany czterekompanijny batalion. Niestety na temat uzbrojenie, jakim dysponował Rejon, brak jest informacji. Jedyne dostępne dane pochodzą z lutego 1943 r.

Na stanie Rejonu było wówczas:

2 ręczne karabiny maszynowe i 1000 sztuk amunicji, 27 pistoletów maszynowych z 9907 sztukami amunicji, 54 pistolety i 1574 sztuk amunicji, 47 karabinów i 3333 sztuk amunicji, 20 karabiny przeciwpancerne, 80 sztuk amunicji, oraz 142 granaty, 139 zapalników. W ewidencji Rejonu V było w tym czasie ponad 600 żołnierzy, czyli **uzbrojenie pokrywało zaledwie 25% potrzeb.**

Sieć radiokorespondencyjna Komendy Głównej w Rejonie Warszawy była obsługiwana przez kompanię „Kram”. Niestety, po wpadce radiostacji w Ożarowie i na ul. Grzybowskiej w Warszawie, na terenie Rejonu V w Konstancinie 23 października 1943 r. miała miejsce trzecia wpadka radiostacji. Ekipa namiarowa nieprzyjaciela wykryła miejsce jej pracy i obaj radiotelegrafisci zostali aresztowani, a sprzęt wpadł w ręce niemieckie. Warto dodać, że **w służbie łączności w Rejonie V służyło 77 osób:** 1 oficer, 1 podchorąży, 7 podoficerów, 14 gońców, 43 żołnierzy WSK, 11 telefonistów.

Ponieważ do konspiracji trafiały osoby nie mające żadnego przeszkolenia wojskowego, musiano je szkolić. Prowadzono kursy saperskie, kursy nauki posługiwania się bronią, ćwiczenia alarmowe, kursy łączności telefonicznej, sanitarne, kursy konspiracyjne dla łączniczek i kolporterów, ćwiczenia terenowe oddziałów z osłoną zbrojną.

Uczestnicy akcji na Bunjesa: od lewej: Marian Wielogórski „Dag”, Jerzy Jakubowski „Zajączek”, Janusz Radomyski „Cichy”, Stanisław Milczyński „Gryf”, Bogdan Łączyński „Radwan”, Paweł Gawenda „Fanatryk”, Ksawery Frank „Kiejstut”, listopad 1943 r.

Na terenie Rejonu funkcjonowała dwuklasowa Szkoła Podchorążych Rezerwy Piechoty, której kierownikiem był Stanisław Milczyński „Gryf”. Szkoliło się w niej 12 żołnierzy.

Zorganizowaną działalność bojową w Rejonie rozpoczęła drużyna dowodzona przez plut. rez. Feliksa Osucha „Ochota” w połowie 1942 r. Swoją pierwszą akcję przeprowadziła w listopadzie tego roku, likwidując agenta Gestapo. W 1943 r. powstał Oddział Specjalny w sile plutonu – zwany później OS „Gątyń”, którego dowództwo objął ppor. Stanisław Milczyński „Gryf”. Oddział ten z czasem przekształcił się w kompanię. Ogólny stan Kompanii Dywersji Bojowej (ODB) wynosił 3 oficerów, 6 podoficerów, 106 szeregowych oraz 2 łączniczki. Składał się z czterech plutonów, liczących ogółem 102 żołnierzy.

ODB „Gątyń” od czerwca 1943 r. do sierpnia 1944 r. wykonał 42 akcje bojowe, w tym

wyrok na komendancie żandarmerii na dystrykt warszawski Wilhelmie Bunjesie (13 marca 1944 r.). Była to jedna z niewielu akcji na terenie powiatu, która została opisana w „Biuletynie Informacyjnym”. Dokonano też zniszczenia akt w urzędach pracy w Piaszcznie i Wilanowie (obie 1 kwietnia 1944 r.) oraz w zarządach gmin i zarządach miejskich: Jeziorna (12 marca 1944 r. i 3 maja 1944 r.), Falenty-Helenów (25 maja 1944 r.), Kąty koło Góry Kalwarii (9 czerwca 1944 r.), Wilanów (14 marca 1944 r.). 7 lutego 1944 r. w Wilanowie zdobyto 1600 litrów benzyny. 30 stycznia 1944 r. w Natolinie spalono słomę przeznaczoną dla SS. 18 marca 1944 r. dokonano akcji na kino w Mirkowie (Jeziorna), skąd zabrano aparaturę.

Zabezpieczano też znajdującą się na terenie rejonu, w okolicach Słomczyna, placówkę zrzutową „Kanapa”. M.in. w nocy z 16 na 17 kwietnia 1944 r. przyjęto 4 skoczków,

Pluton AK z Opaczy, styczeń 1943 r.

odebrano też 9 zasobników i paczek ze sprzętem (zasobniki 1 GR, 3 PPanc, 3 AMPPanc, 2 S).

Z chwilą ogłoszenia godziny „W” ODB wszedł w skład batalionu „Krawiec”, organizowanego przez dowództwo Rejonu V. Rejon na godzinę „W” otrzymał następujące zadania:

- zamknięcie szosy Karczew – Warszawa oraz mostu kołowego na Wiśle (1 drużyna)
- opanowanie środków przewozowych na Wiśle (1 drużyna)
- zamknięcie szosy Jeziorna – Warszawa i Jeziorna – Góra Kalwaria (2 plutony)
- zamknięcie szosy Piaseczno – Warszawa (2 drużyny)
- zamknięcie szosy Piaseczno – Zalesie (1 drużyna)
- opanowanie obiektów Skolimów (1 pluton)
- opanowanie obiektów Piaseczno (zrezygnowano)
- opanowanie obiektów w Konstancin (brak sił).

Na tym terenie operowały oddziały niemieckie. W Skolimowie – Konstancinie stacjonowało 424 żołnierzy (głównie z 8 kom-

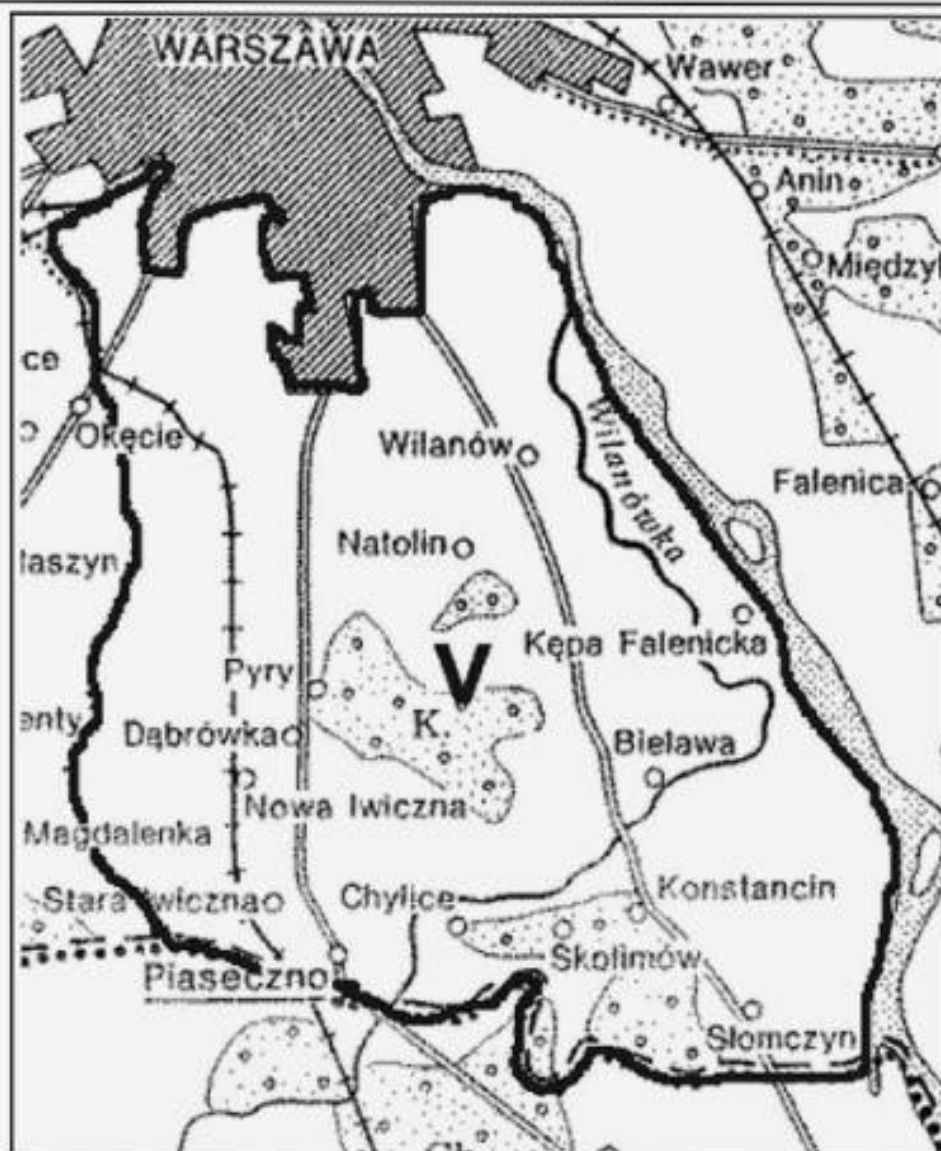
panii 8 batalionu SS Polizei Regiment 22), w Piasecznie 395, w Kawęczynie 178 i 10 policjantów w Iwicznej. Daje to około 1000 żołnierzy, nie licząc przebywających tu chorych. Należy liczyć też przemieszczające się przez tereny Rejonu V jednostki frontowe. A linia frontu była bardzo blisko, na Wiśle.

W Rejonie V Powstańcy, zgodnie z planem, przystąpili do wykonywania zadań. Niestety, zbierające się plutony były ostrzeliwane i często rozprasane. Nie powiódł się atak na budynek Zakładu Wychowawczego im. Boduena w Klarysewie, poległo tu ok. 15 Akowców. Podobne niepowodzenie spotkało 1707 pluton w ataku na Wilanów. Kompania 2 (plutony 1703, 1704, 1705) zaatakowała stanowiska reflektorów przeciwlotniczych w okolicy Chylic i Wierzbna, ale napotkała na silny opór przeciwnika i wycofała się, ze stratami, do Lasów Chojnowskich. Początkowo powodzenie odnotował oddział NSZ im. C. Maczyńskiego, który zajął zabudowania Mirkowskiej Fabryki Papieru i zdobył dużą ilość broni. W takcie marszu w kierunku Lasu Kaba-

ckiego został ostrzelany w Jeziornie z broni maszynowej. Zginął dowódca batalionu ppor. Florian Kuskowski „Szary” i kilku żołnierzy. Oddziały Rejonu V o zmierzchu zaczęły wycofywać się do Lasów Chojnowskich i Lasu Kabackiego.

Wyznaczone zadania przekraczały możliwości Rejonu. Liczba obiektów, siły przeciwnika, szczupłość sił własnych, braki w uzbrojeniu i wyszkoleniu z góry skazywały na porażkę. Ten stan rzeczy spowodował, że dowódcy przechodzili do drugiego etapu działań – koncentracji oddziałów w lasach i prób przebicia się do walczącej Warszawy. 2 i 3 sierpnia oddziały Rejonu V, pod dowództwem ppor. Stanisława Milczyńskiego „Gryfa”, przeprowadziły udane akcje na obsługi reflektorów w okolicy Kabat i Kierszka. Pod wieczór zgrupowanie przeszło do Lasów Chojnowskich i tu 5 sierpnia dowódca Rejonu zarządził demobilizację wszystkich tych, którzy nie mieli broni.

Rejon V obejmował Lasy Chojnowskie i Las Kabacki, które stały się miejscem koncentracji tak jednostek „Obroż”, jak i oddziałów z Ochoty i Mokotowa, które nie wykonały zadań bojowych na własnym terenie. Dowódca Obwodu Ochota, ppłk Mieczysław Sokołowski „Grzymała”, który wraz z jednostkami liniowymi wyco-

Mapa Rejonu V „Gątyń” Obwodu VII „Obroża”

fał się do Rejonu V, zdecydował o podjęciu natarcia na Wilanów w kierunku Sadyby, aby połączyć się z oddziałami walczącymi w Warszawie. Natarcie w nocy z 18 na 19 sierpnia nie powiodło się. Ppłk „Grzymała” poległ w Wilanowie. Na Sadybę przebiła się jedynie kompania dowodzona przez ppor. Stanisława Milczyńskiego „Gryfa”. Pozostałe pododdziały Obwodu wycofały się w rejon Lasów Chojnowskich.

Rejon V uniknął poważniejszych „wsyp” i załamań organizacyjnych, utrzymując wysokie morale i niezachwianą wolę walki żołnierzy. W miarę swoich sił i możliwości wykonywał powierzone zadania. ■

Fotografie z archiwum Autora

SPIS TREŚCI:

Pamięć i Tożsamość

27 września – dzień Polskiego Państwa Podziemnego uchwalony dnia 11 września 1998 przez Sejm RP	1
<i>Ewa Wasilewska</i> – Dziedzictwo Tadeusza Kościuszki	5
Zrzuty i zrzutowiska w powiecie warszawskim w okresie okupacji	10
<i>Małgorzata Krupecka USJK</i> – Urszulańskie tajne komplety na zachodnich obrzeżach Warszawy	15
<i>Rafał Degiel</i> – Rejon I Obwodu VII AK Legionowo „Marianowo-Brzozów”	20
<i>Witold Rauski</i> – Rejon V „Gątyń” Obwodu VII „Obroza”	28
<i>Jacek Sawicki</i> – Przepawy AK na lewy brzeg Wisły	32
<i>Anna Eliza Wasilewska</i> – Sylwetki kobiet z VII Obwodu „Obroza” Okręgu Warszawskiego Armii Krajowej w zbiorach Archiwum Akt Nowych	35
<i>Jacek Zygmunt Sawicki</i> – „Obroza” – zapomniane powstanie	40
<i>Kazimierz Krajewski</i> – Przejście Zgrupowania Stołpeckiego AK z Puszczy Nalibockiej pod Warszawę	50
„Tędy przeszła Warszawa” Durchgangslager 121	61

Kontynuacja

Pruszkowskie obchody Dnia Pamięci Więźniów Obozu Dulag 121 i Niosących Im Pomoc	66
<i>Krzysztof Kołodziejczyk</i> – Śladami legionowskiego batalionu por. „Znicza” w Puszczy Kampinoskiej	68
<i>Konrad Kulig</i> – Partyzancka noc w Wolbromiu	71
<i>Sylvia Kaczanowska</i> – Wydarzenia miesiąca 15 września – 15 października 2017 r.	73

Z dziejów Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie na Zachodzie

<i>Zbigniew Wawer</i> – Komandosi w Polskich Siłach Zbrojnych na Zachodzie	76
<i>Marek Ney-Krwawicz</i> – Alfons Wiktor Maćkowiak „Alma” – oficer, instruktor Cichociemnych, sportowiec (1916 – 2017)	83

Nowości wydawnicze .....

Nasi Autorzy .....

BIULETYN INFORMACYJNY – miesięcznik Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej,
Organizacji Pożytku Publicznego
KRS 0000 113420

Wydaje Zarząd Główny **ŚZZAK**. ISSN 1233-8567
Nakład: 2500 egz.

Miesięcznik
sponsorowany:

Redaguje zespół: Krystyna Junosza Woysław (redaktor naczelny),
Marzenna Piasecka-Dzbeńska (sekretarz redakcji).

Rada Programowa: dr hab. Tomasz Balbus, dr Andrzej Chmielarz, dr Justyna Dudek,
prof. Marek Dułkiewicz, dr Wojciech Frazik, dr Grzegorz Jasiński, Andrzej W. Kaczorowski, prof. Tadeusz Kondracki,
s. Małgorzata Krupecka, dr Agnieszka Łuczak, dr hab. Filip Musiał, prof. Piotr Niwiński,
prof. Marek Ney – Krwawicz, Mariusz Olczak, dr hab. Krzysztof Sychowicz, prof. Zbigniew Wawer,
prof. Tadeusz Wolsza (przewodniczący) prof. Wiesław Jan Wysocki, prof. Jan Żaryn, Piotr Życieński.

Redakcja: ul. Zielna 39, 00-108 Warszawa, tel. (22) 624-2539, (22) 620-1285 w. 111
e-mail: biuletyn.ak@wp.pl

Nr konta: Raiffeisen Bank Polska SA 40 1750 0012 0000 0000 2268 4288

Skład komputerowy: Piotr Hrycyk, e-mail piotrhrycyk@gmail.com

Druk i kolportaż: Drukarnia „Murugumbel”, ul. Żegańska 1, 04-713 Warszawa
Tel. (22) 022 858 25 86 - 87, tel./fax: 022 842 76 48, e-mail: biuro@muru.pl

Redakcja zastrzega sobie prawo do zmiany tytułów i skracania
nadesłanych materiałów. Tekstów nie zamówionych nie zwracamy.

Fundacja
Polskiego Państwa
Podziemnego

WSP Narodowy Bank Polski

Zapraszamy na www.biuletyn-ak.pl